א. אסאווסקי.

די געשיכטע פון די אידען אין ווייניפעג

צוזאמענגעשטעלט לויט די ערצעהלונגען פון די ערשטע איינוואנדערער, בעשטעטיגט פון דער היסטאריקאל קאמיסיע פון ספר הזהב.1)

די פעריאדען אויף וועלכע עס טיילט זיך די געשיכטע פון דער אידישער גע־מיינדע אין ווייניפעג, זיינען ווי פאלגט: 1) „די ערשטע אידען" וואס פערנעהמט א משך פון אכט יאהר צייט (פון 1874 ביז 1882), 2) די ערשטע מאסען איינ־וואנדערונג פון 1882, די צייט נאך די ערשטע פאנראמען אין רוסלאנד, 3) די איינוואנדערונג פון רומענישע אידען אין 1893, באלד נאכ'ן גירוש רומעניען ווען די בעוואוסטע „פיס־נעהער" האב־בען זיך ארגאניזירט און 4) די מאסען איינוואנדערונג פון רוסלאנד אין צייט פון דער רוסיש־יאפאנעזישער קריעג און די שרעקליכע פאנראמען.

עס קען ניט געגוי בעשטימט ווערען די מאטיוון וועלכע האבען געבראכט אהער די ערשטע אידישע איינוואנדע־רער. די פאקטען וועלכע עס ווערען אנגעגעבען פון דיא איינוואנדערער זעלבסט זיינען אזוי ווידערשפרעכענד, אז עס איז אונמעגליך בעשטימטעס צו בויען אויף זיי. איינס איז אבער זיכער, אז אין יאהר 1874 האט זיך געבויעט די ליניע פון דער „סי פי אר", מזרח פון ווייניפעג. ביי דיזער אייזענבאהן זיינען געזוען בעשעפטיגט טויזענדער ארבייט־טער און צווישען זיי האבען געמאכט מסחר איינינע אידען. און ווען די ליניע האט זיך צוגעצוינען ביז ווייניפעג, זיי־נען דיזע סוחרים אויך אריינגעקומען אין שטאדט און פערבליבען דא אלס תושבים.

די ערשטע איינוואנדערער, מאנכע פון וועלכע פינווירען יעצט אין דער אידישער געמיינדע אלס די רייכסטע אידען, זיינען די ברידער ריפשטיין, די ברידער נאלדשטיין, גאלדבלום, וויק־טארסאן, און בראון. אלע, מיט דער אויסנאהמע פון אין מר. בראון, האבען זיך פערנומען מיט קליין האנדעל, און זייער צאהל איז פערבליבען גאנצע אכט יאהר אמאל א מנין און אמאל נאך ווענינער.

די מאטעריאלע לאגע פון די ערשטע אידען אין דער ערשטער צייט איז ניט געווען קיין גלענצענדע. ווייניפעג איז דאן געווען א קליין שטעדטיל, דער מסחר גאנץ ווענינ ענטוויקעלט. אזוי דאס אין פערלויף פון די ערשטע עט־ליכע יאהר האבען איינינע פון די ער־שטע אידען געפרובט זוכען זייער גליק פון יענער זייט גרעניץ, צו דרום זייט אין די פעראייניגטע שטאאטען און ניט געפינענדיג דארט קיין גליק, זיך אומ־געקעהרט צוריק און נאכהער ווייטער געפאהרען און ווידער געקומען.

דיזע עשרה קדטונים האבען גע־האט א ספר תורה מיט וועלכער זיי פלעגען זיך בענוצען ראש השנה און יום כפור, ווען זיי פלעגען זיך צוזא־מענקומען מתפלל צו זיין בצבור. אלע טאג פון א גאנץ יאהר האט יעדער בע־פריעדיגט זיינע רעליגיעזע בעדערפניס ביחידות.

די ערשטע אידישע מאסען אימיגרא־ציאן פאנגט זיך אן אין יאהר 1882, באלד נאך די ערשטע פאנראמען אין רוסלאנד, ווען עס האט זיך אנגעפאנ־גען א בעוועגונג פאר דעם אומבייט פון דעם אידישען ארט לעבען אז אידען זאלען זיך נעהמען צו ערד ארבייט. אבער ווי אזוי און וואו? דערויף איז געווען זעהר שווער צו ענטפערען. אין רוסלאנד זיינען די געזעצען נעגען אידען געווארען נאך פיעל שטרענגער. דארט איז פאר אידען אבסאלוט אונמעגליך געווען צו פערנעהמען זיך מיט לאנד ארבייט. עס האט זיך אנגעפאנגען די בהלה עמיגראציע פון רוסלאנד אהן א פלאן, אהן א סדר. קיינער האט ניט געוואוסט בעשטימט וואוהין ער פארט. טויזענדער אידישע פאמיליעס זיינען זיך דאן צוזאמענגעלאפען אין די אויס־לענדישע פארט שטעדט, פערצווייפעל־טע און פערמאטערטע, ניט וויסענדיג וואס צו טהאן מיט זיך און וואוהין זיך צו ווענדען.

א דאנק דעם, האבען דאן זיך ארגא־ניזירט פערשיעדענע חברות צו שטיצען די עמיגראציע און צו ריכטען זי אין אזעלכע פלעצער וואו די עמיגראנטען זאלען זיך קענען פערנעהמען מיט ערד ארבייט.

צווישען די פערשיעדענע חברות האט זיך אויך אין לאנדאן גענרינדעט אונטער די פיהרערשאפט פון שמואל מאנטוניו, די באארד אף גווארדיאנס, וועלכע איז אויך בעוואוסט אלס „דהי מענשיאן האוז".

קענעדא איז נאך דאן געווען אונבע־וואוסט אלס א לאנד פאר עמיגראציע. אין דער ענגלישער פינאנס וועלט אבער האט מען זיך שטארק אינטערעסירט מיט קענעדא אלס א לאנד פון פיעלע גוטע הבטחות. די פרעסע איז געווען שטארק פערנומען מיט קענעדא, דאס איז געווען צוליעב דעם, ווייל ענגלי־שער קאפיטאל האט דאן געבויעט די יעצטיגע קענעדיאן פאסיפיק אייזענ־באהן, וועלכע האט בעדארפט דורכ־שניידען דעם גאנצען שטח לאנד פון אנטלאנטיק ביז פאסיפיק. לארד סטרא־טקאנא איז דאן געווען שטארק פערנו־מען מיט צוזאמענשטעלען פארטיעס אימיגראנטען פאר דער קענעדער וועסט און דערום האט אויך די אידישע באארד אף גווארדיאנס בעשלאסען צו מאכען די וועסט פון קענעדא אלס א פונקט פאר אידישער אימיגראציאן.

(פארטזעצונג פאלגט).

סובסקרייבט זיך פאַר דעם „איד".

מיר בעטען ביי קיינעם קיין שטיצע ניט, מיר האבען דאס ניט פערלאנג זייט די צייטונג עקזיסטירט, דאס איינציגע וואס מיר בעטען אייך יא, איז — ווערט סובסקרייבער און בעצאהלט אייער סובסקריפשאן געלד.

א דאלאר שפיעלט ביי קיינעם קיין גרויסע ראלע ניט: א דאלאר הייסט אזוי ניט ווי צוויי סענט א וואך. און וואס פאר א ווערטה האט ביי א אידען צוויי סענט א וואך? ווער שמועסט ווען איהר ווייסט אז דורך אייער סוב־סקריפשאן געלד ווערט געשטיצט און אויפגעהאלטען א אידישע צייטונג אין דער וועלט.

דער איד

איז ניט קיין פריוואטע צייטונג, זי בעלאנגט אויך ניט צו קיין פארטיי, זי פערלאנגט ניט קיין שטיצע פון פארטיי געלדער. די צייטונג מוז זיין אן אונפארטייאישע, זי דארף דיענען די אינטערעסען פון איהרע לעזער און עס איז ניט מעהר ווי רעכט אז די, וועלכע האבען שוין איינגעזעהען די נויטווענדיגקייט פון א אידישער צייטונג אין דער וועלט, אז די וואס פערשטעהען די נוצען וואס א אידישע אונפארטייאישע צייטונג קען ברענגען, די אידען, זאלען מיר, דארפען דערום זיך סובסקרייבען און ווערען לעזער און פאטראניזירן די צייטונג.

עס איז דאס ערשטע מאל

זינט די צייטונג עקזיסטירט, דאס מיר שרייבען אזא אויפרוף. מיר האבען אימער געדענקט אז דעם אידישען לעזער דארף מען דאס ניט זאגען, אז ער קען און דארף דאס אליין פערשטעהן.

מיר וואלטען געווען פערשפארט צו שרייבען אזעלכע אויפרופען, ווען מיר זאלען געווען וועלען פערקויפען די צייטונג צו א פאליטישען־בינטעל, ווען מיר זאלען געווען וועלען פערקויפען די אינטערעסען פון אונזערע לעזער. מיר האבען אבער די צייטונג בעסער איינגאנצען אפגעשטעלט און ניט געוואלט אז זי זאל רעגירט ווערען פון ארחי פרחי.

יעצט איז אונזער איינציגער פערלאנג און איינציגע בקשה אז די וואס ווילען די צייטונג זאל עקזיסטירען, זאלען אליין ווערען סובסקרייבער און אויך זעהען אז זייערע פריינד און בע־קאנטע זאלען ווערען סובסקרייבער.

מיר קענען פערזיכערען, אז קיין אנדער פראזוינין צייטונג האט ניט אזוי פיעל מיטארבייטער און אזעלכע גוט בעקאנטע שרייבער ווי דער „איד".

פאר דער צייט וואס די צייטונג האט געסטאפט, האט דער רעדאקטאר בעקומען צוגעשיקט זאכען פון פאל־גענדע שריפטשטעלער:

א פראכטפאל שעהנע ערצעהלונג „**זשיך**" פון מאטשעט, איבערזעצט פון דעם יונגען דיכטער מיכל קאפלאן (וועט זיך אנפאנגען צו דרוקען נאך נעקסטען גומער „איד").

א סעריע ארטיקלען איבער דאס לעבען און שאפען פון די אידען אין גאליציען, האט פאר'ן „איד" צוגעשיקט דער יונגער פאעט ש. אימבער.

בריעף פון פאלעסטינא, געשריבען פון שריפטשטעלער „עברי" און „זרובבל".

ארטיקלען איבער אלע נייע פאסירונגען אין די סטייטס און ווענען די געשעהענישען ביי [illegible]

ראפא, וועלען געשריבען זיין פאר'ן איד פון דר. א. ז. בארוכאוויטש.

קארעספאנדענצען פון רוסלאנד, געשריבען פון דר. ש. שמוקלער.

איבער דאס לעבען און אידישע פאסירונגען אין דייטשלאנד וועט פאר'ן „איד" געשריבען וועט [illegible] גוט בעקאנטען שריפטשטעלער א. מ. גאנצער.

אין דער וועסט האבען מיר אין קאלנארי, עדמאנטאן, הירש, עסטעוואן, אידענברידזש א [illegible] ניגע קארעספאנדענטען.

פון מאנטרעאל וועט פון צייט צו צייט שרייבען ראבבי צבי הכהן, ב. ג. זאק, אב. ר[illegible] ערצעהלונגען האבען מיר פון די בעסטע נויארקער סקיצען שרייבער, ווי מ. דאנצי[illegible] ב. שמו־אלזאן און אנד.

שלום עליכם וועט אויף אלע יו"ט צושיקען אן ערצעהלונג.

יצחק רייז (משה נאדיר), אדלער, ראלניק, גאדעלמאן, מיכל קאפלאן, ע. פליישמאן, א. ל. בארון און ש. אימבער האבען אונז צוגעשיקט פראכטפאלע ליעדער.

אויסער פערשפרעכונגען פון פיעלע אנדערע גרויסע שריפטשטעלער, ווי הלל צייטלין, סיג, ב. נארין, אב. גאלדבערג און אנד.

דאָס איז ניט קיין בעריהמעריי

מיר האבען אויך ביז יעצט געהאט ארטיקלען פון כמעט די אלע אויבענאויסגערעכענטע שרייבער, יעצט וועלען זיי אבער קומען אפטער. און נור א דאנק די גרויסע פעקאנטשאפט וואס דער רעדאקטאר פון „איד" האט מיט דער שרייבער־וועלט, איז עס דערפאר מעגליך וואס א פראוויזין צייטונג זאל פערזעכענען צווישען איהרע מיטארבייטער אזעלכע און אזוי פיעל שרייבער.

ווען עס וועט זיך ענדיגען די גרויסע און זעהר אינטערעסאנטע ערצעהלונג „זשיך", וועלען מיר אנפאנגען צו דרוקען א ראמאן, געשריבען פאר'ן „איד" פון דעם ראמאניסט דר. בן גור, אויס נויארק, וואו עס ווערט געשילדערט דאס ארימע, דאס רייכע און דאס אויסגעלאסענע לעבען אין נויארק.

מיר האבען ביז איצט און ווילען אויך ווייטער ניט נעהמען קיינע ארטיקלען פון פרעמדע צייטונגען אדער זשורנאלען. א עס וואס איהר וועט לעזען אין „איד" איז ספעציעל צוגעשיקט צום „איד" פון דעם פערפאסער.

פון ווייניפעג

וועלען פאר'ן „איד" שרייבען: א. אסאווסקי (זיין זעהר אינטערעסאנטע „געשיכטע פון די אידען אין ווייניפעג" [illegible] פאנגט זיך אן אין היינטיגען נומער), די ברידער פראסאוי, י. סקלאווער און אנד.

מיט איין וואר: מיר, פון אונזער זייט, האבען געטהאן אלעס מעגליכעס און מעהר ווי מעגליך אז ווייניפעג [illegible] זאל זיך קענען בעהמען און שטאלין זיין מיט דער צייטונג און יעצט דארפט איהר אויך אנווענדען אביסעל מיה [illegible] אז אונז העלפען אין מאטעריעלען זינען:

ווערט סובסקרייבער, זעהט אז אייערע פריינד און בעקאנטע זאלען ווערען סובסקרייבער [illegible] סובסקריפשאן פאר א יאהר איז בלויז איין דאלאר, צוגעשיקט הורך פאסט $1.50

איהר מענט אונז אויך פיעל העלפען דערמיט וואס איהר וועט פאטראניזירן אונזערע אד[illegible] ווערטייזער; און דערביי דערמאהנען אז איהר האט געזעהען זייער אדווערטייזמענט אין „איד" [illegible] אויך דאס וועט אייך קיין געלד און אויך קיין מיה ניט קאסטען און אונז וועט איהר דערמיט הא[illegible] בען געטהאן א געפעלינקייט.

THE ISRAELITE

796 Main Street — **Phone St. John 2213**

540 Anderson Avenue — אדער

1) דיזער ארטיקעל איז געווען געדרוקט אין פארלעצטען נומער, נור אום צו עראינע־רען די לעזער דעם אינהאלט, דרוקען מיר עס איבער, פערקירצענדיג איינינע איינצעלהייטען.

שטאָדטישעס.

א זייטיגער גאַסט אין ווייניפעג.

מיר האבען אין ווייניפעג זעהר א וויכ־טיגען גאסט, און פיעלע, קען זיין, ווייס־סען עס גאר ניט.

נאך ווען שעהנגאלד האט גאסטראַ־לירט אין קווינס טהעאטער האט ער פערשטאנען אז דאס בעסטע וואס ער קען אויפטהאן פאר דעם היענגען פוב־לוקום איז ווען ער וועט אויף איינינע גאסטראלען־אראבפרענגען דעם גוט בעוואוסטען שוישפיעלער און זינגער ה' יוסף גאלדשמידט אויס לאנדאן.

די וואס זיינען געווען אין לאנדאן, די וואס לעזען א לאנדאנער צייטונג, סיי דעם אנארכיסטישען „ארבייטער פריינד" אדער דעם ארטהאדאקסישען „היהודי" דארף בעקאנט זיין מר. גאלדשמידט'ס נאמען.

אבער איידער מיר וועלען פאהרשטע־לען דעם גאסט פאר אונזערע לעזער, וועלען מיר זיי בעקענען מיט זיין ביא־גראפיע וועלכע איז ניט ווענינ אינטע־רעסאנט.

געבארען איז ער אין מעזשביזש (עט־ליכע ווערסט ווייטער פון דעם שטעד־טיל וואו דער שרייבער פון דיזע צייל־לען איז געבארען). זיין פאטער, דער נבאי ראשון ביים „גוטען איד" ר' הערי שעלע, האט איהם גענעבען א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג. ווען מר. גאלד־שמידט איז אלט געווען 6 יאהר האט ער שוין געזונגען פון נאטען. [illegible] גאלדשמידט האט פיעלע תלמידים וועלכע זיינען יעצט בעוואוסטע [illegible] אין לאנדאן און פיעלע אפערא זינגער [illegible] גענוג צו דערמאהנען פילים [illegible] דער קענינליכער אפערא זינגער, גאלד־כער איז געווען בעליעבט ביי [illegible] וויקטאריא און וועלכער האט זיך גע־לערענט ביי מר. גאלדשמידט. מר. גאלדשמידט איז אויך געווען א [illegible] גאט צום ציוניסטישען קאנגרעס, וואו ער האט ארגאניזירט א באהר צו קומ־פאנגען דר. הירצל'ען.

דער ערשטער אויפטריט זיינער איז [illegible] אין רומעניען אין [illegible] איש [illegible] גאלדפאדענען אפערטואס. [illegible] ער געשפי[illegible] [illegible] טהעאטער [illegible]

א ווייטערדיגער גאַסט אין ווייניפעג.

מיר האבען אין ווייניפעג זעהר א וויכ־טיגען גאסט, און פיעלע, קען זיין, ווייס־סען עס גאר ניט.

נאך ווען שעהנגאלד האט גאסטרא־לירט אין קווינס טהעאטער האט ער פערשטאנען אז דאס בעסטע וואס ער קען אויפטהאן פאר דעם היענגען פוב־לוקום איז ווען ער וועט אויף איינינע גאסטראלען־אראבפרענגען דעם גוט בעוואוסטען שוישפיעלער און זינגער ה' יוסף גאלדשמידט אויס לאנדאן.

די וואס זיינען געווען אין לאנדאן, די וואס לעזען א לאנדאנער צייטונג, סיי דעם אנארכיסטישען „ארבייטער פריינד" אדער דעם ארטהאדאקסישען „היהודי" דארף בעקאנט זיין מר. גאלדשמידט'ס נאמען.

אבער איידער מיר וועלען פאהרשטע־לען דעם גאסט פאר אונזערע לעזער, וועלען מיר זיי בעקענען מיט זיין ביא־גראפיע וועלכע איז ניט ווענינ אינטע־רעסאנט.

געבארען איז ער אין מעזשביזש (עט־ליכע ווערסט ווייטער פון דעם שטעד־טיל וואו דער שרייבער פון דיזע צייל־לען איז געבארען). זיין פאטער, דער נבאי ראשון ביים „גוטען איד" ר' הערי שעלע, האט איהם גענעבען א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג. ווען מר. גאלד־שמידט איז אלט געווען 6 יאהר האט ער שוין געזונגען פון נאטען. [illegible] גאלדשמידט האט פיעלע תלמידים וועלכע זיינען יעצט בעוואוסטע [illegible] אין לאנדאן און פיעלע אפערא זינגער [illegible] גענוג צו דערמאהנען פילים [illegible] דער קענינליכער אפערא זינגער, גאלד־כער איז געווען בעליעבט ביי [illegible] וויקטאריא און וועלכער האט זיך גע־לערענט ביי מר. גאלדשמידט. מר. גאלדשמידט איז אויך געווען א [illegible] גאט צום ציוניסטישען קאנגרעס, וואו ער האט ארגאניזירט א באהר צו קומ־פאנגען דר. הירצל'ען.

דער ערשטער אויפטריט זיינער איז [illegible] אין רומעניען אין [illegible] איש [illegible] גאלדפאדענען אפערטואס. [illegible] ער געשפי[illegible] [illegible] טהעאטער [illegible]

איברו טשאריטיס.

א בעריכט איז אבגעגעבען געווארען ביי די יונייטעד טשאריטיס אז $2,500 זיינען אויסגעטהיילט געווארען פון נא־וועמבער ביז היינט. דער פעראיין איז יעצט פערענגט אין געלד א'ן בעט דע־רום אז מען זאל איהם שטיצען.

זונטאג דעם 12טען מאי וועט זיין א מאס מיטינג אין בית יעקב שוהל און עס איז די פליכט פון יעדען ווייניפעגער אידען בייצואוואהנען דיזען מאס מי־טינג. קומט אין מאסען.

ביי די כני ציון.

א גרויסע מאסענפערזאמלונג איז אבגעהאלטען געווארען זונטאג דעם 5טען מאי אין עדת ישורון שהל לכבוד ל"ג בעומר.

עס האבען געדעדט טעלערמאן א. אסאווסקי, ב. צימערמאן און צו לעצט האט הרב כהנאוויטש געהאלטען א פרעכטיגע דרשה אין וועלכער ער האט געמאכט א פאראלעל צווישען די פער־שיעדענע מלחמות און העלדען ביים אידישען פאלק און די מלחמה וועלכע עס האט אנגעפיהרט בר כוכבא און רבי עקיבא און ווארום מען פייערט ניט יענע נצחונות און מען דערמאהנט ניט יענע העלדען, נור מען פייערט ל"ג בעומר. די דרשה האט ארויסגערופען בעגייסטערונג פון אלעמען. 12 נייע מיטגליעדער האבען זיך אנגעשלאסען אין פעראיין.

עס איז בעריכטעט געווארען אז פאר דער וואך איז געשאפען געווארען 141 דאלאר פאר'ן נאציאנאל פאנד. נעמליך 100 דאלאר פון עסטעוואן דורך פריוען מאלדון און סער, 18 דאלאר פון א ב"מ ביי חבר שטערנבערג דורך חבר א. אסאווסקי, 2 דאלאר דורך רב כהנא־וויטש, 21 דאלאר דורך חברים קאפלאן ה. זאסלאווסקי.

ביים פעראיין „אידישע יוגענד".

„די אינטעלינענץ און עם הארצות פון דער אידישער נאס" פון דר. זשיט־לוויסקי וועט פארגעלעזען ווערען פון חבר י. טשערניאק אויף א מיטינג פון פעראיין „אידישע יוגענד" זונטאג דעם 12טען מאי אום 3 אוהר נ. מ. אין קווינס האל. נאך דער פארלעזונג וועלען פאר־קומען דיסקוסיאנען.

אלע ווילקאמען.

א נייע אבטהיילונג פון דער יק"א.

מיט א שטיקעל צייט צוריק האט די יק"א געעפענט א ברענטש אין ווייניפעג געהענטער צו די אידישע פארמערס אין דער וועסט. דארט וועט אויך זיין אן אימפלאימענט אפיס פאר פארס אר־בייטער. עס ווערען אויך געמאכט ארענדשמענטס אויף צו געבען פראק־טישע לעסאנס אין ערד ארבייט.

אין קענעדא איז, לויט דער סטא־טיסטיק פון דער יק"א פאראן 4,000 אידישע פארמערס. פון זיי האבען אויף פערשיעדענע אופנים, 9,00 געקראגען שטיצע פון דער יק"א.

דער נייער ברענטש פון דער יק"א איז אין 114 באן אקארד בלאק.

א לראארטיגע חתונה.

[illegible]גען זונטאג אבענד 5טען [illegible] [illegible] אוי דער לעצטער פיירד